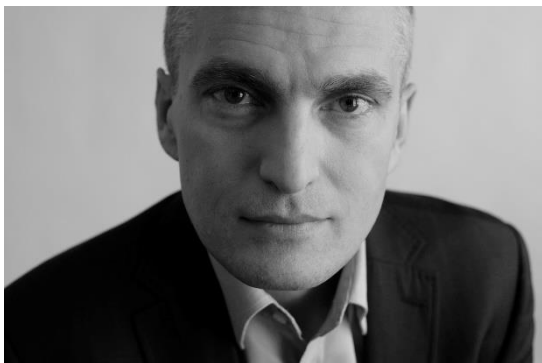

Elementarz prawa upadłościowego

Wpływ otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego na małżeńskie stosunki majątkowe

Bartosz Nowicki

Adwokat w Leśnodorski Ślusarek i Wspólnicy

Prawo restrukturyzacyjne reguluje szczerunkowo wpływ otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego na małżeńskie stosunki majątkowe.

Generalnie w przypadku otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego w stosunku do dłużnika pozostającego w związku małżeńskim:

- 1) nie dochodzi do ustania wspólności majątkowej (umownej lub ustawowej);
- 2) majątek wspólny wchodzi do masy układowej lub sanacyjnej;
- 3) istotnej zmianie ulegają zasady zarządu majątkiem wspólnym małżonków.

Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego nie powoduje ustania wspólności majątkowej (umownej lub ustawowej).

Jest to istotna różnica względem przypadku ogłoszenia upadłości jednego z małżonków, kiedy to między małżonkami ustaje wspólność majątkowa (ustawowa lub umowna) i powstaje rozdzielność ustawowa z mocy prawa. Majątek wspólny małżonków istniejący w chwili upadłości wchodzi do masy upadłości – jego podział jest niedopuszczalny, jest on przeznaczony na zaspokojenie wierzytelności upadłościowych (art. 73 Pr.restr. w zw. z art. 53 § 1 KRO oraz art. 124 Pr.upad.).

W uzasadnieniu do rządowego projektu Ustawy Prawo restrukturyzacyjne czytamy: „Projekt odstępuje od przyjętej w p.u.n. [poprzednio „Prawo upadłościowe i naprawcze”, obecnie „Prawo upadłościowe” – przyp. autora] zasady, zgodnie z którą ogłoszenie upadłości powoduje powstanie między małżonkami rozdzielności majątkowej. Taki skutek nie wydaje się konieczny w świetle tego, że postępowanie restrukturyzacyjne nie zakłada likwidacji majątku

dłużnika. Ponadto w świetle regulacji, że postępowanie restrukturyzacyjne może być umorzone na wniosek dłużnika, powstanie z mocy ustawy rozdzielnosci majątkowej wskutek otwarcia postępowania mogłoby powodować nadużycia i wykorzystywanie postępowania restrukturyzacyjnego w celu uzyskania rozdzielnosci majątkowej z ominięciem trybu określonego w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym”.

Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego powoduje wejście majątku wspólnego do masy układowej lub masy sanacyjnej, co istotnie oddziałuje na zasady zarządu majątkiem wspólnym.

Wedle ogólnych reguł prawa rodzinnego każdy z małżonków może co do zasady samodzielnie zarządzać majątkiem wspólnym (zasada samodzielnego zarządu – art. 36 § 2 KRO), z zastrzeżeniem:

- 1) sprzeciwu drugiego małżonka (małżonek może sprzeciwić się czynności zarządu majątkiem wspólnym zamierzonej przez drugiego małżonka, z wyjątkiem czynności w bieżących sprawach życia codziennego lub zmierzającej do zaspokojenia zwykłych potrzeb rodziny albo podejmowanej w ramach działalności zarobkowej – prawo sprzeciwu; art. 36¹ KRO);
- 2) wymogu uzyskania zgody drugiego małżonka – zgoda taka jest wymagana do dokonania (art. 37 KRO):
 - a) czynności prawnej prowadzącej do: zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia nieruchomości lub użytkowania wieczystego, jak również prowadzącej do oddania nieruchomości do używania lub pobierania z niej pożytków;
 - b) czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia prawa rzeczowego, którego przedmiotem jest budynek lub lokal;
 - c) czynności prawnej prowadzącej do zbycia, obciążenia, odpłatnego nabycia i wydzierżawienia gospodarstwa rolnego lub przedsiębiorstwa;
 - d) darowizny z majątku wspólnego, z wyjątkiem drobnych darowizn zwyczajowo przyjętych;
- 3) czynności dotyczących przedmiotów służących drugiemu z małżonków do wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności zarobkowej, bo nimi małżonek ten zarządza samodzielnie.

Powyższe zasady znajdują zastosowanie również w przypadku otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego (art. 73 zd. 2 Pr.restr.).

W praktyce z problematyki implementacji powyższych zasad w postępowaniu restrukturyzacyjnym wyłączone jest postępowanie o zatwierdzenie układu – po pierwsze, z racji braku ograniczenia dłużnika w tym postępowaniu w zarządzie majątkiem własnym, a po

drugie, z racji tego, że faza sądowa tego postępowania ogranicza się do rozpoznania wniosku o zatwierdzenie układu oraz do uprawomocnienia się postanowienia w przedmiocie wniosku.

W przyspieszonym postępowaniu układowym oraz w postępowaniu układowym dłużnik-małżonek zachowuje, co prawda, uprawnienie do zarządu własnym majątkiem, w tym do samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym małżonków, jednakże jego samodzielność jest istotnie ograniczona przepisami prawa restrukturyzacyjnego, zgodnie z którymi w sprawach przekraczających zakres zwykłego zarządu dłużnik musi uzyskać zgodę nadzorcy sądowego lub rady wierzycieli (art. 39 w zw. z art. 67 Pr.restr.).

W przypadku postępowania sanacyjnego dłużnik zostaje pozbawiony zarządu własnego majątkiem na rzecz zarządcy. Tym samym dłużnik traci również uprawnienie do wykonywania samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym (art. 53 w zw. z art. 67 oraz art. 323 Pr.restr.).

Z kolei ograniczenia wyżej wskazane nie odnoszą się do małżonka dłużnika. Małżonek ten zachowuje zatem prawo samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym, jednak w kwestii sprzeciwu lub wymogu uzyskania zgody małżonka-dłużnika na dokonanie czynności zarządu majątkiem wspólnym będą miały zastosowanie następujące reguły:

- 1) w przyspieszonym postępowaniu układowym lub w postępowaniu układowym – taki sprzeciw lub zgoda dłużnika-małżonka będą wymagały odrębnej (dodatkowej) zgody nadzorcy sądowego;
- 2) w postępowaniu sanacyjnym – taki sprzeciw lub zgoda będą wyrażane przez zarządcę zamiast dłużnika-małżonka.

Prawo restrukturyzacyjne wprowadza dodatkowo szczególne zasady w zakresie zbywania przedmiotów majątkowych dłużnika w postępowaniu sanacyjnym.

W przypadku postępowania sanacyjnego składniki mienia należącego do dłużnika i wchodzące w skład masy sanacyjnej, a więc również składniki majątku wspólnego małżonków, mogą być zbywane jedynie przez zarządcę, za zgodą sędziego-komisarza, który określa warunki ich zbycia (art. 323 Pr.restr.).

W doktrynie wyrażony został pogląd, iż taka sprzedaż może objąć także nieruchomości stanowiącą składnik wspólnego majątku, przy czym małżonek dłużnika, w imię zasady ochrony słusznych praw wierzycieli dłużnika-małżonka, miałby tracić uprawnienie do wyrażenia zgody na przedmiotowe zbycie (zob.: S. Gurgul, Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz 2018, wyd. 2, Legalis, uwagi do art. 323 Pr.restr.). Należy jednak wskazać, iż interpretacja ta ma charakter celowościowy i nie znajduje literalnego potwierdzenia w przepisach Prawa restrukturyzacyjnego. Nasuwa się wątpliwość co do zgodności tej wykładni z konstytucyjną gwarancją ochrony prawa własności małżonka dłużnika do przedmiotów majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego (Art. 21 ust. 1 w zw. z Art. 64 Konstytucji RP).